

зовано води кроз поглавља и одељке, постепено повезујући све делове у кохерентну целину, уз критички приступ разматраним постојећим теоријама, те нуђењем сопствених иновативних решења. Ауторов јасно структуриран начин излагања, са мноштвом илустративних примера и дијаграма, те честим рекапитулацијама најважнијих закључака, омогућавају лако праћење сложене материје. Сходно томе, вишедимензионалност анализе и ванвременски допринос језичким истраживањима, у комбинацији са прегледним начином излагања прилагођеним читаоцима, чине ову монографију вредним штивом за све лингвистичке стручњаке – наставнике и истраживаче, као и мастерске и докторске студенте, нарочито у области англистике и опште лингвистике.

ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА

- BAUER, Laurie. *English Word-Formation*. Cambridge: Cambridge University Press, 1983.
 LYONS, John. *Introduction to Theoretical Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1968.
 LYONS, John. *Semantics*, 1–2. Cambridge: Cambridge University Press, 1977.
 LYONS, John. *Language and Linguistics. An Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press, 1981.
 PALMER, Frank Robert. *Semantics. Second Edition*. Cambridge: Cambridge University Press, 1981.

Александра Кардош Ситојановић

Универзитет у Новом Саду
 Факултет техничких наука
 Департман за опште дисциплине у техници
 Трг Доситеја Обрадовића 6, 21000 Нови Сад, Србија
 sandra.kardos@uns.ac.rs

UDC 811.163.41'23(049.32)
 ORCID: 0000-0002-2807-8171

Страхиња Степанов. *Огледи из језика у примени:
 од текстуалне до критичке анализе.*

Нови Сад: Филозофски факултет, 2024, 228 стр.

Монографија *Ogledi iz jezika u primeni: od tekstualne do kritičke analize* Страхиње Степанова, објављена 2024. године у издању Филозофског факултета у Новом Саду, представља значајно и свеобухватно дело посвећено савременим лингвистичким приступима – од лингвистике текста и прагматике до критичке анализе дискурса. Рукопис монографије, не рачунајући предговор и литературу, подељен је на десет поглавља која чине заокружену методолошку целину. Ова студија је плод дугогодишњег истраживачког рада, чији су поједини сегменти претходно верификовани кроз излагања на научним скуповима и радове у стручној периодици, те у њој примењен приступ гарантује методолошку утемељеност и научну зрелост изнетих ставова.

Након „Predgovora” (стр. 7–8), књига доноси десет тематских поглавља, затим „Literaturu” (стр. 209–220), „Bibliografsku belešku” (стр. 221–222) и резимее на српском (стр. 223–224), руском (стр. 225–226) и немачком језику (стр. 227–228). Већ сам преглед поглавља открива прегнантну структуру дела, које се креће од теоријског утемељења ка конкретним анализама, да би се након читања оно показало као једна методолошки веома доследна и емпиријски више него богата студија. Иако књига носи помало уопштен, могли бисмо рећи и непретенциозан наслов – за шта разлог може лежати и у професионалној скромности њеног аутора – помнијим увидом у њен садржај читаоцу се открива као дело које на прави начин попуњава празнину која постоји када је у питању синтетички монографски приказ односа који постоје између анализе дискурса, прагматике и лингвистике текста.

Прво поглавље, „Uvod: predmetna i disciplinarna podvajanja i stapanja od teksta – preko diskursa – ka kritičkoj analizi”, са својих 36 страница (стр. 9–45), заједно с подједнако дугачким десетим поглављем, најобимније је у монографији и представља теоријски оквир читаве монографије. Аутор полази од сложене проблематике дефинисања појмова дискурса и текста, дајући исцрпан преглед литературе и јасно указујући на разлике, али и на додирне тачке међу њима. С. Степанов потом уводи читаоца у теоријске оквире, методе и приступе прагматике, лингвистике текста, анализе дискурса и функционалне стилистике. Посебна вредност овог, уводног поглавља огледа се у инсистирању на *инијеграцији* ових дисциплина, која се показала као нужна за дубље разумевање језичке праксе. Ипак, аутор не остаје само на теоријском нивоу: кроз функционалностилску анализу, на примеру једног графита из угла прагматике и на примеру постера из периода пандемије ковида-19, илуструје како се постављени теоријски оквири могу применити. Посебно је значајно детаљно представљање критичке анализе дискурса кроз различите приступе – пре свега Ферклафову методологију, те Ван Дајков социокогнитивни приступ, Водаков дискурсно-историјски приступ, уз помињање утицаја Фукоовог дела. Овај теоријски плурализам, уз методолошку доследност, представља један од кључних квалитета монографије. Томе у прилог иде и чињеница да С. Степанов своје анализе и закључке заснива на заиста импресивном списку литературе (235 јединица!), при чему с том литературом критички комуницира, показујући своју научничку зрелост, али и дајући ваљан путоказ млађим истраживачима.

У другом поглављу, насловљеном „Iz tekstualne pragmatike: primeri novinskog uvodnika” (стр. 47–62), примењени су комбиновани приступи тексту. Наиме, Степанов спроводи текстуално-прагматичку анализу редакцијског коментара полазећи од теорије говорних чинова. Методолошки иновативно поступање огледа се у рашчлањивању текста на илокуционе сегменте и објашњавању начина на који се они уланчавају у илокуциону сложену јединицу. Циљ је да се утврди централна илокуција – односно глобални циљ поруке којом се усмерава читаочева пажња и изазива жељена реакција.

„Referenca i referencijalni odnosi u reklamnom tekstu (pseudo)medicinskog sadržaja” (стр. 63–78) наслов је трећег поглавља, које доноси анализу рекламних порука објављених у женским часописима на немачком и српском језику.

Аутор разматра како се, употребом стручне терминологије, позивањем на ауторитете и претпостављено знање, референцијални односи користе за манипулисање перцепцијом читалаца, стварајући привид кредибилитета и научне подлоге. Ово поглавље убедљиво показује како језички избори могу обликовати интерпретацију текста, истичући важност критичког приступа читању оваквих садржаја.

Четврто поглавље, „Konceptualizacija ekonomske krize u novinskim tekstovima” (стр. 79–94), представља студију о томе како се економска криза представља у медијском дискурсу. На корпусу новинских коментара, аутор издваја три најзаступљенија модела – економска криза је насилан човек, она је природна непогода или пак болест (тј. узрочник болести) – што прати и коришћењем различитих подмодела. Кроз синтаксичко-семантичку и прагматичку анализу, употпуњену критичком анализом дискурса, Степанов указује на идеолошку и манипулативну употребу метафоре. Посебно је значајно запажање да се криза у медијима приказује као својеврстан ентитет за себе, стихија, због чега људи (наравно, превасходно они који би по природи ствари требало то да буду) нису криви за њу, што доводи до деагентизације и скривања стварних узрочника економске кризе.

Пето поглавље, „O uokviravanju događaja u novinama (novinska 'alternativna' izveštavanja o protestu taksista)” (стр. 95–109), анализира 25 новинских чланака из *Вечерњих новостии*, *Политике* и *Данаса* о протестима таксиста у Београду 2019. године. Аутор објашњава појам оквира (*frame-a*) у социологији, комуникологији и семантици, а затим показује да су у свим медијима присутни опресивно-инхибиторни оквири: нимало неочекивано, најизраженије у *Вечерњим новостима* – док се, опет очекивано, афирмативни оквир протеста највише истиче у дневном листу *Данас*. Ово поглавље представља узорну студију медијског уоквиравања и идеолошке функције новинског дискурса.

Шесто поглавље, под насловом „Novinski politički strip kao sredstvo rekontekstualizacije” (стр. 111–124), бави улогом политичког стрипа у интерпретацији актуелних друштвених тема. С. Степанов разматра како стрип кроз хумор, сатиру и визуелну нарацију представља сложене политичке идеје. Анализом Стрипформера у таблоиду *Информер*, Степанов објашњава на који начин је вербални елемент изворног догађаја реконтекстуализован и због чега је та реконтекстуализација попримила одређени облик.

Седмо поглавље, „Teorija diskursnih prostora (TDP) i proksimizacija: primer govora o migrantima” (стр. 125–138), бави се политичким дискурсом о мигрантима. На корпусу интервјуа и саопштења Српске народне партије и њеног председника Ненада Поповића (новембар 2016 – мај 2017), аутор примењује теорију дискурских простора и модел проксимизације. Резултати показују како се језичким и когнитивним средствима мигранти представљају као претња која надире на физички простор, али и на метафоризоване вредности друштва – историјски, социјални и етнички идентитет. У овом поглављу Степанов убедљиво илуструје то како се ствара осећај хитности и оправданости политичких акција.

Осмо поглавље, „Обићни људи // Durchschnittsmenschen – iz ugla kritičke analize diskursa” (стр. 139–157), доноси компаративну семантичку и дискурсну

анализу колокације *обичан човек / обични људи* у српском и сложенице *Durchschnittsmensch(en) / Durchschnittsleute* у немачком језику. С. Степанов показује да ови изрази имају две ситуационе употребе – у идентификацији и аутоидентификацији, обе повезане с карактеролошко-бихејвиоралним својствима појединца и доменом његовог (друштвеног) деловања. Закључак да је обичан човек референтна тачка на друштвено-категоризационој скали, која служи као основ за поређење и процену појединаца – методолошки је изведен и интеркултурално релевантан.

Девето поглавље, „Multimodalna analiza u političkom diskursu: predizborni plakat” (стр. 159–170), анализира визуелне и вербалне елементе политичких плаката. Полазећи од теоријских оквира системско-функционалне лингвистике и социосемиотике, Степанов примењује три метафункције језика – идеацијску, интерперсоналну и текстуалну, како би указао на кореспонденцију визуелних и вербалних елемената као равноправних носилаца поруке.

Десето поглавље, „Моћ funkcionalne transformacije i hibridizacije žanra (primer tzv. pseudosmrtnica)” (стр. 171–207), представља концептуално и аналитички најобимније поглавље. Аутор најпре појмовно-терминолошки одређује псеудосмртницу као урадак који се, по форми и мултимодалним карактеристикама, лажно издаје за смртницу, али који то по садржају и поруци, заправо, није. При томе он издава четири типа: антисмртнице (у којима се износи негативан став према преминулој особи), лажно оглашавање особе мртвом, одавање почasti неживом ентитету те оптуживање одговорних за смрт преминулог. Ова типологија и комуникациона схема представљена на крају поглавља – чине оригиналан и значајан прилог проучавању жанровских хибрида.

Из овог кратког осврта на монографију Страхине Степанова јасно је да она представља вредан и научно утемељен допринос проучавању језика у примени, не само зато што попуњава празнину када је у питању синтетички монографски приказ односа између анализе дискурса, прагматике и лингвистике текста. Њена вредност, наиме, лежи и у доследном спајању теоријске рефлексije и емпиријске анализе, те у методолошкој експлицитности коју аутор спроводи кроз сва поглавља. Иако то по свој прилици није била ауторова намера, сматрамо да монографија као целина, а нарочито њен уводни део, већ сада може испунити и улогу приручника за одговарајуће универзитетске курсеве, те да има потенцијала да буде својеврстан заматак првокласног универзитетског уџбеника. Поглавља која представљају микро-студије случаја из нашег окружења, у којима се веома вешто и стручно анализирају новински написи и политички плакати, додатно сведоче о дидактичким и методичким капацитетима књиге. При томе, монографија открива и свога аутора као лингвисту који се не устручава да се ухвати укоштац с темама и материјом које се могу сматрати једном од (нај)изазовнијих области србистике и лингвистике уопште. Начин пак на који он то ради – систематично, детаљно, и надасве висококвалитетно, пишући језиком коме се не може замерити ни на граматичком ни на стилском ни на правописном плану – показује да иза овако устројене књиге стоји научник првог реда иза кога су године преданог бављења (и) анализом дискурса, прагматиком и лингвистиком текста. Стога и не чуди чињеница да је ова монографија већ имала од-

јека у научним круговима, а не сумњамо да ће тако бити и надаље те да ће послужити као узоран модел за будућа истраживања језика у медијском и политичком дискурсу.

Милан Ајџановић

Hankuk University of Foreign Studies
College of Central and East European Studies
Department of South Slavic Studies
HUFS Global Campus, 81 Oedae-ro, Mohyeon-eup, Cheoin-gu, Yongin-si, Gyeonggi-do, 17035,
Republic of Korea
ajdzanovic@hufs.ac.kr

UDC 811.163.41(082)(049.32)
UDC 811.16'362(082) (049.32)
ORCID: 0000-0002-4441-4884

*Творба, њромена и норма у језичком сисџему.
Зборник радова у часопису ѡрофесору Божи Ђорићу.*
Београд: Савез славистичких друштава Србије – Завод за
унапређивање образовања и васпитања, 2025, 453 стр.

Зборник *Творба, њромена и норма у језичком сисџему*, који су приредили проф. др Александар Милановић, проф. др Рајна Драгићевић, проф. др Вељко Брборић и др Ана Маџановић, објављен је у част професору Божи Ђорићу, чији је вишедеценијски научни и наставни рад обележио развој српске дериватологије, лексикологије и историјске граматике. Зборник одражава ширину Ђорићевог удела у науци, те је подељен на више целина: уводни део са биографијом и библиографијом, који је приредила Катарина Беговић (стр. 15–29), други део посвећен је научном доприносу Боже Ђорића (стр. 33–115), трећи део доноси нове закључке дериватолошких истраживања (стр. 119–342), четврти део чине дијахронијска истраживања (стр. 345–396) и, на крају, дата су морфолошка и лексичко-семантичка истраживања (стр. 399–453).

Други део Зборника, „Допринос Боже Ђорића српској славистици”, представља Ђорићев наставни и научни рад у области синхроније и дијахроније. Александар Милановић у раду „Боже Ђорић као историчар српског језика” (стр. 33–46) издваја и анализира његове студије и монографије у којима је примењен дијахронијски приступ истичући научну вредност ових текстова, као и повезаност синхроног и дијахроног приступа у појединим радовима. Део прилога истиче Ђорићев научни рад посвећен универзитетској настави, стављајући акценат на његова предавања као и менторства која су допринела изради многих дипломских, мастерских, магистарских и докторских радова, а потом и монографија. Рајна Драгићевић написала је прилог „Научни допринос професора Боже Ђорића у Комисији за словенску творбу речи Међународног Славистичког комитета” (стр. 47–56), у којем су наведене конфе-